

DÍTĚ JINÉHO ETNIKA V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI

Martina Vančáková

**Dítě jiného etnika
v náhradní rodinné péči**

**Středisko náhradní rodinné péče o. s.
Praha
2011**

Tato publikace byla vydána v rámci projektu „Náhradní rodina + dítě + odborník jako partneři“ (Metodické centrum pro NRP), který byl podpořen Nadací Sirius z grantového řízení programu: preventivní programy a systematická řešení. Více informací o projektu a dalších publikacích naleznete na www.nahradnirodina.cz.

Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči

© **Mgr. Martina Vančáková**

© Středisko náhradní rodinné péče o. s., Praha 2011. Vydání první.

Vydalo Středisko náhradní rodinné péče o. s.

Jelení 91, 118 00 Praha 1

www.nahradnirodina.cz

info@nahradnirodina.cz

jako svou 6. publikaci.

Odborný garant: Věduna Bubleová

Jazyková korektura: Zuzana Straková

Obálka, sazba: Radek Hlavsa

Tisk: ETORA Solutions s. r. o.

ISBN 978-80-87455-05-0

Obsah

Úvod	5
1. Dítě odlišného etnika v náhradní rodinné péči	6
1.1 Malý slovníček	6
1.1.1 Etnikum	6
1.1.2 Národnost	7
1.1.3 Původ, „polopůvod“	7
1.1.4 Vizually (ne)odlišné etnikum	7
1.1.5 Předsudky, stereotypní představy	8
1.2 Charakteristika etnicky odlišných dětí v NRP	8
1.2.1 Kolik dětí čekajících na osvojení či pěstounskou péči je různého etnického původu?	8
1.2.2 Existují rozdíly mezi dětmi, dané jejich etnickým původem?	8
1.3 Co nám pomůže k zodpovědnému rozhodování, zda vychovávat dítě jiného etnika, než je naše rodina?	10
1.3.1 Existují faktory, které nejsou příznivé pro výchovu dětí jiného etnika?	12
1.3.2 Postoj k odlišnostem obecně	12
1.3.3 Konstelace rodiny	12
1.3.4 Prostředí a situace rodiny	12
1.3.5 Nevhodné motivace k přijetí etnicky odlišného dítěte	13
1.3.6 Zvládnutí vlivu biologické rodiny na výchovu dítěte	14
2. Výchova dětí odlišného etnika	15
2.1 V čem se liší výchova přijatých dětí od výchovy dětí, které se nám narodily?	15
2.2 V čem se liší výchova přijatých dětí jiného etnika?	15
2.2.1 Mentální model světa přijatého dítěte	16
2.2.2 Pozitivně budovaná identita	16
2.3 Jaká úskalí překonávají náhradní rodiče dětí jiného etnika?	18
2.3.1 Jak je to s „hlasem krve“?	19
2.3.2 Jak připravit dítě na možné projevy rasové diskriminace?	20
2.3.3 Vliv znalosti svých kořenů na hodnotový systém dítěte	21
2.3.4 Postoje pěstounů a osvojitelů k přijatému dítěti odlišného etnika	22
2.4 Odlišná identita ve vývoji dítěte	24
2.5 Postoje dětí k vlastní odlišnosti	25

2.5.1 Dvojitá identita	26
2.5.2 Optimální smíšená identita	26
2.6 Jak své přijaté děti vidí sami pěstouni?	27
2.7 A co děti napůl etnicky odlišné?	27
Závěrem...	29
Literatura	32

Úvod

Tato příručka je určena především vám – zájemcům o náhradní rodinnou péči, tedy budoucím pěstounům a osvojitelům, kteří se připravují na svou roli rodičů přijatého dítěte. Součástí vaší přípravy je také vyjasnění a zpřesnění vašich představ o tom, jaké dítě byste si přáli přijmout do svého života. Zamýšlíte se nad tím, jak velké dítě by k vám mělo přijít: představujete si spíše péči o malého kojence, batole, předškoláčka nebo školáka? Zvažujete, zda zvládnete péči o dítě s nějakým onemocněním nebo handicapem. Přemýšlíte, do jaké míry by vám vaše budoucí dítě mělo být podobné. Mezi tyto úvahy určitě také patří rozhodnutí, zda by dítě, které k vám přijde, mělo být stejné národnosti jako vy nebo se může svým původem od vás lišit. Tato příručka je zde pro vás, aby vám pomohla zorientovat se právě v posledně jmenované oblasti.

1. Dítě odlišného etnika v náhradní rodinné péči

Za dobu, kdy jako psychologka a zároveň pěstounská maminka provázím budoucí náhradní rodiče procesem příprav na přijetí dítěte, jsem dostala mnoho otázek, které se týkaly právě soužití a případných úskalí rodiny, která je tzv. smíšená. V tomto případě jde především o odlišnost etnického původu nás, rodičů, a našich přijatých dětí. Ty nejčastější otázky a odpovědi na ně jsem si dovolila shrnout v malé brožurce, kterou právě držíte v rukou.

Hlavní témata, která obvykle zajímají budoucí náhradní rodiče:

1. Co si máme představit pod pojmem „odlišné etnikum“?
2. Co nám pomůže k zodpovědnému rozhodnutí, zda vychovávat dítě jiného etnika, než je naše rodina?
3. Čím se liší výchova dítěte odlišného etnika?
4. Co nás může čekat ve vztahu k našemu okolí, pokud přijmeme dítě jiného než majoritního etnika?

1.1 Malý slovníček

1.1.1 Etnikum

Podle definice sociologů jde o společenství lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a společnou kulturu. Sdílejí představu o společném původu, blízkých historických osudech a jsou určeni i používáním společného jména (etnonyma).¹ Jedním ze znaků může být také, že jeho příslušníci jsou jako etnicky odlišní vnímáni druhými.² Ovšem představa společného genetického původu příslušníků jednoho etnika je poněkud zavádějící, a to kvůli migraci a historickému míšení různých etnik mezi sebou; odborníci proto chápou etnikum spíše jen jako skupinu lidí, kteří sdílejí společnou kulturu. Genetický rozdíl mezi chlapcem a dívkou stejného etnika je navíc mnohonásobně větší než mezi dvěma chlapci nebo dvěma holčičkami z různých etnik.

Problémem určování etnicity například pro statistické účely je navíc otázka, kdo je oprávněn, vzhledem k výše uvedeným souvislostem, stanovit etnicitu člověka, a vůbec najít hranice, kde příslušnost k jednomu etniku přechází do jiného.

Majoritní neboli většinové etnikum znamená to etnikum, které ve společnosti převažuje – v České republice se za majoritní považuje české, případně i morav-

¹ KOL. AUTORŮ. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1997, s. 276–227.

² JANDOUREK, JAN. Sociologický slovník. Praha: Portál 2001, s. 76.

ské etnikum. Minoritní neboli menšinová etnika jsou potom všechna ostatní – slovenské, německé, romské, vietnamské...

1.1.2 Národnost

Zmíníme ještě termín, který se často s etnicitou plete. Národnost je pojem, který (na rozdíl od etnicity) uvádíme například ve sčítání lidu. Můžeme se však nejen rozhodnout, zda svou národnost uvedeme či nikoli, ale především máme svobodnou volbu cítit se příslušníkem kterékoli národnosti, bez ohledu na naši etnicitu. Národnost je tedy věcí volby. (A pozor, to vše neplést se státní příslušností, která je formálně daná tím, že jsme občanem určitého státu a máme příslušný pas či obdobný doklad totožnosti.)

1.1.3 Původ, „polopůvod“

Tyto nelibozvučné termíny uvádíme proto, že jsou často používány v hantýrce sociálních pracovníků, když chtějí vyjádřit, že dítě je jiné než majoritního etnického původu. „Polopůvod“ obvykle znamená, že dítě má jednoho z rodičů z menšinového etnika a druhého z majority, je tedy smíšeného etnického původu. Variantou je také původ smíšený od rodičů ze dvou různých menšinových etnik.

1.1.4 Vizualně (ne)odlišné etnikum

Pokud zvažujeme otázku přijetí dítěte odlišného etnika, než jsme sami, je dobré si uvědomit, která etnika u dětí přicházejících do osvojení či pěstounské péče v naší zemi vlastně přicházejí v úvahu. Mezi prvními nás pak většinou napadnou děti vietnamské či romské, případně černošské, tedy takové, které se od většinové populace viditelně antropologicky odlišují. V ústavní péči ale žijí také děti, jejichž (odlišné) etnikum na pohled nedokážeme rozlišit – děti slovenské, ukrajinské, bulharské... V naší brožurce se sice budeme věnovat především dětem, jež se vizualně odlišují od svých náhradních rodičů, protože to je jeden z hlavních faktorů, které vyžadují od rodičů zvláštní pozornost, avšak většina toho, co zde bude řečeno, se do větší či menší míry týká i dětí z etnik, které se na první pohled neodlišují. I dítě ukrajinské matky (otce) má právo vědět, odkud jeho původní rodina pochází, možná se bude v určitém věku zajímat o zemi svého původu, o její kulturu či jazyk. Bude jen mít tu výhodu, že si může samo zvolit, zda svůj původ bude otevřeně deklarovat či nikoliv, zatímco dítěte např. vietnamského se pravděpodobně budou jeho kamarádi ptát, či se musí připravit na případné poznámky okolí.

1.1.5 Předsudky, stereotypní představy

Způsob zjednodušeného myšlení, který vychází ze zobecněných názorů, často získaných nepřímo – od druhých lidí, mediálních obrazů apod., nazýváme stereotypní představy či předsudky. Různorodými osobními zkušenostmi se obraz stává plastičtějším, pestřejším a tedy více odpovídajícím realitě. Empatičtí, vnímaví a zralí lidé méně podléhají předsudkům o různých skupinách lidí.

1.2 Charakteristika etnicky odlišných dětí v NRP

1.2.1 Kolik dětí čekajících na osvojení či pěstounskou péči je různého etnického původu?

Z důvodů problematickosti určování etnického původu dítěte, o které jsme již hovořili, nejsou u nás centrální statistiky dětí, pro které se vyhledává náhradní rodina, vedeny podle tohoto kritéria. Uvádí se, že z dětí, které delší dobu (déle než 3 měsíce) čekají na náhradní rodinu, jsou přibližně 2/3 dětí romských.³ Menší počet dětí v ústavní a náhradní rodinné péči je vietnamského původu. Mezi žadateli o osvojení se objevuje také požadavek na děti černošské, ale z praxe musíme říci, že tyto děti se v současné době v ústavní péči vyskytují zcela minimálně. Dále se setkáváme také s dětmi smíšeného původu, například vietnamsko-romského, romsko-slovenského, česko-ukrajinského atd.

Co se týká dětí z etnik vizuálně méně odlišných, jde nejčastěji o děti rodičů slovenských, ukrajinských, bulharských, méně rumunských, a v určitých oblastech, např. v pohraničí, také dětí, jejichž rodič je Němec či Polák.

1.2.2 Existují rozdíly mezi dětmi, dané jejich etnickým původem?

To je zapeklitá otázka, o kterou se přou nejen akademičtí pracovníci už léta. Vzhledem k argumentu o veliké variabilitě mezi národy a etniky, již jsme zmiňovali dříve, jsou hypotézy o geneticky zakotvených rozdílnostech daných rasou či etnicitou již mnoho let zastaralé. Je třeba také rozlišovat mezi rasovými a etnickými rysy: rasové znaky jsou znaky biologické, kdežto znaky etnické jsou získány učením, zpravidla v dětství.⁴ V tomto světle má záměna rasy a etnicity vážné důsledky, jelikož vede k přesvědčení o neměnnosti lidských vlastností. Úloha rodičů jako pozitivního vzoru dítěte zde tedy hraje mnohem významnější roli než geny.

³ SOBOTKOVÁ, Irena. Psychologie dnes, 2/2005. Praha: Portál 2005.

⁴ ALLPORT, Gordon William. O povaze předsudků. Praha: Prostor 2004.

Mezi veřejností se ovšem rasové/etnické předsudky tradují i nadále, neboť jsou součástí stereotypních, vzájemně předávaných názorů. Srovnajme si například stereotypní představu Roma – zatímco u nás většina lidí řekne, že Romové se poznají podle černých vlasů, tmavé kůže a černých očí, tak třeba v Americe vám spíše odpoví, že Romové (Gypsies) mají oči zelené a jejich pleť se od majoritní příliš neliší, a v Británii přidají navíc ještě zrzavé vlasy. Pokud posuzují i „typické“ rysy chování, Češi často od Romů očekávají zahálčivý život na sociálních dávkách v ghettu na okraji města, Francouzi uvedou neustálé změny místa a kočování, případně výjimečného jazzového hudebníka Django Reinhardta, zatímco Američané si vybaví spíše kulturní atributy jako tradiční hudbu, magické praktiky a vykládání karet. Skutečnost v ČR je přitom taková, že většina Romů žije běžně akceptovaným způsobem života⁵, který se od majority příliš neliší, mnozí Romové mají vlasy hnědé a někteří jsou dokonce světlolascí, stejně jako jejich oči mohou být od černých až po světle modré. Je to prostě dané dlouhým soužitím s ostatními etniki na stejném území, smíšenými sňatky a související velkou genovou variabilitou. (Pokud se nyní tváříte nedůvěřivě, uvědomte si, že když si na ulici všimneme člověka, kterého považujeme za Roma, obvykle je to ten, který co nejvíce odpovídá naší představě o Romech. Projde-li kolem nás příslušník téhož etnika, třeba i černovlasý a snědý, ale oblečený řekněme jako elegantní manažer a nijak svým chováním nevybočující z průměru, buď jej vůbec nezaregistrujeme anebo jej považujeme za „cizince“.)

Tento lehce rozvláčný úvod měl za cíl poněkud rozostřit často zúžené vnímání příslušníků jiných etnik a pokus o prohlédnutí skrze clonu, kterou nám vytváří společnost v čele s masovými médii.

Jak je to tedy s rozdíly mezi dětmi, rozhodujeme-li se mezi přijetím dítěte majoritního a jiného etnika? Zkušenosti odborníků vedou obvykle k témuž závěru: totiž, že největší rozdíly v chování, případně ve výchovných nárocích kladených na náhradní rodiče nejsou dané primárně etnickými rozdíly, nýbrž jsou dané především tím, zda dítě vyrůstá od narození v milujícím, bezpečném prostředí, či zda utrpělo trauma z odloučení od pečující osoby a zažilo kratší či delší dobu trvající škodlivé podmínky (v zanedbávající nebo týrající rodině, v ústavní péči, v silně nestabilním prostředí apod.). Velkou mírou se dále podílí individuální vrozená specifika a osobnostní rysy, které ovšem pochopitelně nesouvisí přímo s etnicitou, nýbrž se zdravotním a psychickým stavem konkrétního dítěte a jeho

⁵ Podle výzkumu MPSV z roku 2006 žije ve vyloučených lokalitách cca 80 tis. obyvatel a z toho téměř jednu čtvrtinu nelze považovat za Romy. V ČR přitom podle odborných odhadů žije okolo 170 tisíc Romů. [Zdroj: Agentura pro sociální začleňování; dostupné z <http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení>]

biologických rodičů. Nezapomínejme také na vliv způsobu života matky v těhotenství, který, dle moderních vědeckých poznatků, ovlivňuje mnohem víc, než si i sami odborníci dříve připouštěli (ovlivňuje například schopnost dítěte se soustředit, citovou vyrovnanost, ale také celkové pozitivní či negativní osobnostní ladění).

Mezi časté stereotypy patří představa romských dětí jako temperamentních, hudebně nadaných a málo motivovaných; vietnamských zase jako bystrých a cílevědomých a českých jako „normálních“, průměrných, případně individuálně rozdílných (to je docela vtipné, že?). Tady se však na našem úsudku kromě předsudků reálně podílí vliv dané kultury, zejména hodnot a způsobů výchovy v rodinách uvedených skupin.

Pokud máme vychovávat dítě, které sice pochází z jiné etnické skupiny, ale výchovně bylo dosud formováno například pečovateli v ústavu či přechodnými pěstouny, pak je pochopitelné, že jeho způsoby chování budou vyvinuty do značné míry podle způsobu výchovy a očekávání jeho dosavadních vychovatelů.

Povšimněte si, prosím, slova „očekávání“. Známý princip sebenaplnujícího proctví funguje u dětí velmi účinně. Tedy očekáváme-li nedostatek soustředění či divoký temperament, neúmyslně a nevědomky k němu dítě sami směřujeme svým očekáváním (obavami) – a každý náznak takového chování nám to zpětně „potvrzuje“. A zrovna tak očekáváme-li v souladu s naším obrazem určitého etnika velkou výkonnost a přizpůsobivost, dítě se více či méně úspěšně pokusí našemu očekávání dostát.

Máme-li vše shrnout, je třeba nevázat se tolik na konkrétní etnikum, z něhož dítě pochází, ale raději mít oči, uši a srdce otevřené k projevům toho kterého dítěte, abychom si utvořili představu o tom, jaké je, a abychom ho poznali do hloubky a bez předem připravených závěrů. Tak budeme schopni nabídnout také dítěti příležitost lépe poznat sebe sama a rozvinout všechny stránky jeho osobnosti.

1.3 Co nám pomůže k zodpovědnému rozhodování, zda vychovávat dítě jiného etnika, než je naše rodina?

Není bez zajímavosti, jak hodně se odlišuje náš přístup k etnicky odlišným dětem od přístupu, který je samozřejmý například ve Velké Británii. Tam totiž osoba, která by a priori nebyla schopná nebo ochotná potenciálně přijmout etnicky odlišné dítě, vůbec nedostane šanci stát se pěstounem. Byla by považována

za netolerantní, s nedostatečným respektem k individuálním odlišnostem dětí. Česká republika je od mnoha jiných evropských zemí odlišná tím, že jsme zde dlouho žili poněkud „zakonzervováni“, izolováni od pestrosti jiných odlišných národů. Smíšená partnerství či dokonce rodiny jsou pro nás dosud tématem horů a spekulací.

Současná situace u nás se naštěstí přesto postupně posouvá pomalu, ale jistě kupředu. Před 30 lety se stávalo i to, že etnicky odlišné děti přicházely do rodin „za trest“, například k osvojitelům s nějakým politickým škraloupem. Před 10 lety se již toto nedělo, ale netolerance k etnické odlišnosti způsobovala, že jen velmi nízké procento žádostí o zprostředkování NRP (pod 20 % u pěstounů a pod 10 % u osvojitelů) ve svých představách o dítěti uvádělo možnost etnické odlišnosti. Dnes pozorujeme, v některých oblastech méně, v dalších více, že otevřenost vůči odlišnostem se pomalu zvyšuje. I dříve tolik uzavřená skupina osvojitelů dnes přijímá etnicky odlišné děti za své syny a dcery. Vznikají organizované i svépomocné skupiny, v nichž se takto vzniklé smíšené rodiny setkávají a vzájemně podporují.

Zde jsou některé náměty, o nichž byste měli uvažovat, když si budete zpřesňovat představu o svém budoucím dítěti.

1. Dokážu přijmout dítě jiného etnika, než jsem já, s láskou, otevřeností a bez předsudků.
2. Akceptuji skutečnost, že naše rodina se tímto okamžikem stane rodinou etnicky smíšenou.
3. Jsem připraven pomáhat dítěti zvládnout různé reakce okolí na jeho odlišnost, ustojím si reakce okolí na naši smíšenou rodinu.
4. Dokážu v dítěti posilovat zdravé sebevědomí včetně jeho etnické identity.
5. Chci sám pro sebe objevovat a posléze dítěti nabídnout informace o kultuře a historii národa, z nějž pochází.
6. Jsem ochoten dát dítěti důvěru a příležitost, aby si z mojích i ze své původní kultury s naší pomocí převzalo to, co pro sebe považuje za nejlepší.

Je obvyklé, že zájemci o náhradní rodinnou péči zpočátku nemají ve všech uvedených oblastech zcela jasno. Jsou však otevření k tomu, zjišťovat si další informace, uvažovat, mluvit o těchto tématech s partnerem a ostatními členy rodiny, obracet se na odborníky i zkušenější pěstouny či osvojitele.

1.3.1 Existují faktory, které nejsou příznivé pro výchovu dětí jiného etnika?

Existují určité faktory, které jsou pro přijetí dítěte odlišného etnika nepříznivé. Některé se týkají našich postojů, jiné zase situace, v níž se nalézáme. Tyto faktory je vždy dobré konzultovat před přijetím dítěte s odborníky, kteří vám díky svým zkušenostem budou umět dát radu pro vaše rozhodování.

1.3.2 Postoj k odlišnostem obecně

Někteří lidé hůře snášejí fakt, že jejich dítě není stejné jako jeho vrstevníci (nejen etnickým původem, ale například zdravotním postižením, mentálním handicapem, temperamentem či výrazným povahovým rysem). Někdy se tato snížená tolerance pojí s vlastnostmi jako velká přizpůsobivost, výrazná pořádkumilovnost, respekt k tradicím a autoritám, sklon k puritánství, respekt k síle a jednotě, snaha dodržovat za všech okolností předpisy a nařízení, vysoké nároky vůči sobě i druhým. Tyto vlastnosti jsou v pořádku, ale přijetím odlišujícího se dítěte by se jejich nositelé (potažmo přijaté dítě) mohli vystavit dlouhodobému stresu a pocitu neuspokojení.

1.3.3 Konstelace rodiny

Vždy, když je pro dítě vyhledávána vhodná náhradní rodina, odborníci pečlivě zvažují její konstelaci: zda jde o rodičovský pár nebo samotného žadatele, zda jsou v rodině další děti, jaké je jejich věkové rozložení vzájemně i vzhledem k tomuto dítěti, zda rodina uvažuje o pozdějším dalším rozšíření nebo chce zůstat raději menší, postoje prarodičů a dalších příbuzných atd. Toto vše se srovnává s charakteristikami daného dítěte tak, aby přišlo do rodiny, kam nejlépe „zapadne“ a zároveň která bude nejlépe moci naplňovat jeho potřeby. Tato fáze vyhledávání vhodné rodiny je velmi důležitá a probíhá individuálně zvlášť pro každé dítě a každou rodinu. Může se stát, že některé rodině, ač by byla připravena přijmout dítě odlišného etnika, toto není vzhledem k dané konstelaci doporučeno v zájmu dítěte nebo členů rodiny.

1.3.4 Prostředí a situace rodiny

Také faktor prostředí, v němž se rodina nalézá, může do jisté míry ovlivnit doporučení odborníků ohledně přijetí dítěte odlišného etnika. Jako příklad uvedu hledání náhradní rodiny pro určité romské dítě. V okolí bydliště potenciální náhradní rodiny žije několik romských rodin a vztahy mezi sousedy jsou dobré – pak je umístění romského dítěte do této rodiny vhodné. Táž rodina však může

bydlet v malé obci s komunitou sociálně vyloučených romských rodin, kde panují napjaté vztahy mezi Romy a majoritou – zde může být umístění romského dítěte příliš riskantní, neboť by bylo s negativními postoji majority opakovaně konfrontováno, což by nedobře ovlivnilo jeho další vývoj.

Za zvážení stojí také silný a pevně vyjadřovaný negativní postoj některého z nejbližších příbuzných. Mnoho prarodičů či sourozenců, případně i dětí zájemců o přijetí etnicky odlišného dítěte, má obavy z takového kroku. Tyto obavy většinou postupně zmizí, zejména po poznání konkrétního dítěte, které do rodiny přijde. Existují však případy, kdy někdo z blízkých příbuzných nedokáže odlišné dítě akceptovat ani po delší době. Rodina se tak dostává do situace, kdy je tímto negativním vztahem příbuzného k dítěti silně ovlivňována v životě a vzájemných vztazích. Je ovšem pravdou, že sami žadatelé o náhradní rodinnou péči často obavy příbuzných vnímají jako silnější, než ve skutečnosti jsou.

1.3.5 Nevhodné motivace k přijetí etnicky odlišného dítěte

Autorka knihy *Adopce – vztah založený na slibu*⁶ uvádí tři chyby v motivaci, kterých se mohou dopustit rodiny, které přijímají dítě jiné rasy, kultury či etnické skupiny:

1. Neměli jsme možnost získat dítě bílé pleti

Budoucí rodiče se spokojí s „druhořadou možností“. Nejvíc by si sice přáli přijmout zdravé majoritní dítě, ale uvědomují si, že je to prakticky nemožné, protože takové dítě právě není k dispozici. Proto se „spokojí“ s dítětem jiné rasy, jiného etnika. Tento postoj může být velmi problematický hlavně v průběhu času, až bude rodina prožívat tlaky v souvislosti s odlišností dítěte, ale i jiné běžné zátěžové situace. V ČR je častou obdobou volba etnicky odlišného dítěte z důvodu snahy o zkrácení doby čekání mezi schválením zájemců o NRP a nabídnutím konkrétního dítěte k adopci/pěstounské péči.

2. Jsme barvoslepi

Někteří lidé se chtějí stát rodiči, protože děti opravdu milují, ale jsou „barvoslepi“. Nevidí tmavou pleť dítěte. Prostě si myslí, že na barvě nebo etnicitě nezáleží a své dítě pak vychovávají na základě přesvědčení, že stačí láska, která všechno přemůže.

⁶ SCHOOLEROVÁ, Jayne E. *Adopce, vztah založený na slibu: užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny*. Praha: Návrat domů, 2002.

3. Sjednotíme tento svět

Někteří rodiče k přijetí etnicky odlišného dítěte přistupují s hlavním (více či méně uvědomovaným) záměrem – nějakým způsobem se společensky angažovat. Náhradní rodinná péče podle nich představuje nesobecký způsob, jak řešit alespoň některý z řady společenských problémů. „Takové rozhodnutí však nemá nic společného s dítětem. Jde o kampaň,“ říká Schoolerová.

1.3.6 Zvládnutí vlivu biologické rodiny na výchovu dítěte

Dětem, které se dostávají do pěstounské péče (nikoli do osvojení), stále více zůstává zachovaný kontakt s biologickou rodinou. Jistě byl oprávněný důvod, proč muselo být dítě z rodiny odebráno, zároveň však rodiče mohou mít zájem se dále na výchově svého dítěte alespoň minimálním způsobem podílet. Pokud kontakt s biologickou rodinou nepředstavuje pro dítě zásadní ohrožení, mají obě strany (biologičtí rodiče i dítě) právo na zachování vzájemných vztahů a podporu kontaktů. Ne vždy se ale podaří navázat tak kvalitní spolupráci mezi pěstouny a biologickými rodiči, aby tyto kontakty byly zcela bez problémů. Může docházet ke střetu velmi odlišných hodnotových systémů, způsobů života, morálních a společenských norem. Dítě tak čelí dvěma různým – často dokonce protichůdným – výchovným tlakům podle hodnotové orientace a sociální situace obou rodin. Pokud biologická rodina pochází navíc z jiného etnokulturního zázemí, mohou být představy biologických a náhradních rodičů o cílech výchovy dítěte zcela odlišné. Někdy biologická rodina nerespektuje dohody ohledně způsobu péče o dítě po dobu návštěvy a dítě je nabádáno k tomu, aby pěstounům či sociální pracovníci lhalo o průběhu kontaktu.

Většina dětí se s touto zátěží vyrovnává tak, že si vytvoří dvě sub-identity: jednu pro pěstouny a druhou pro biologické rodiče, a mění způsoby svého chování podle toho, ve které rodině se právě nachází. Není to jev neobvyklý, podobně se naučí fungovat například i děti rozvedených rodičů podílejících se střídavě na výchově. I přesto je třeba dbát na to, aby vzájemné vztahy mezi oběma stranami pečovateli byly co nejstřícnější a jejich péče byla v zájmu dítěte. I tento faktor je nutné dobře zvážit před přijetím dítěte, s jehož biologickou rodinou bude třeba komunikovat a hledat vzájemně přijatelná řešení.

2. Výchova dětí odlišného etnika

2.1 V čem se liší výchova přijatých dětí od výchovy dětí, které se nám narodily?

U zájemců o NRP (častěji u budoucích pěstounů) se občas setkáváme s postojem: „Úspěšně jsme vychovali své tři děti, tak to čtvrté přijaté vychováme stejně.“

Takový postoj bohužel často vede k rozčarování po přijetí dítěte do péče. Náhradní rodiče náhle zjišťují, že výchova přijatého dítěte je v některých ohledech stejná, ale v dalších zcela odlišná od té, kterou úspěšně uplatnili na své děti. Náhradní rodičovství musí být pro přijaté dítě svým způsobem léčivé, odborníci je někdy nazývají terapeutické. „Terapeutické rodičovství“ není totéž jako „dostatečně dobré rodičovství“. Dostatečně dobrý rodič se svými výchovnými praktikami úspěšně vystačí na netraumatizované dítě. Na dítě reaguje s přiměřenou citlivostí a tím v něm posiluje trvalý pocit důvěry a bezpečí. Toto základní naladění k důvěře traumatizované dítě nemá⁷, není tedy na čem dále stavět. Samotné základy vnímání světa dítětem nemohou být rozvíjeny, ale musejí být zcela přebudovány. A na to již běžné rodičovské zkušenosti mnohdy nestačí.

Dítě, které přichází do náhradní péče, si s sebou nese svůj dosavadní příběh. Ten může obsahovat nejedno zranění, trauma, zážitek nedostatku zájmu a lásky, opuštění, nedůvěru ke světu a lidem, ale také následky nevládnuté výchovy jeho původní rodinou či ústavním zařízením. Náhradní rodiče se potom dostávají do situace, kdy čelí problémům, za něž nenesou odpovědnost a jejichž příčinám mnohdy nerozumí. Nepoučenému okolí se takové dítě může zdát nevychované nebo naopak příliš rozmazlené, divoké, hlučné, zakřiknuté, líné, málo dětské, zvláštní.

Lidé mívají tendenci svalovat chování dítěte na „geny“ po biologických rodičích nebo dokonce právě na jeho etnický původ. Málokdo za problematickým chováním dokáže vnímat traumata a vnitřní bolest zraněného dítěte.

2.2 V čem se liší výchova přijatých dětí jiného etnika?

Pochopitelně i děti odlišného etnika si nesou do nové rodiny obdobnou zátěž. Také mívají problém s respektováním hranic, nedodržováním norem, s nedůvěrou k dospělým, s motivací k činnosti, se vztahy s okolím atd. Jejich viditelná

⁷ MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010.

odlišnost je však téměř předurčuje k unáhleným soudům okolí, že jejich domnělé povahové či temperamentové rysy jsou geneticky dané vlivem odlišností etnické skupiny, z níž pocházejí. S tímto zkratkovitým hodnocením se bohužel setkáváme opakovaně i u odborníků, kteří nejsou hlouběji vzděláni v oblasti problematiky traumatizovaných dětí, včetně některých lékařů a psychologů.

Z výše řečeného vyplývá, že jak u etnicky odlišných přijatých dětí, tak i u ostatních přijatých dětí je ve výchově třeba posunout se o krok dál než při výchově dětí vlastních. Musíme cíleně přetvářet jejich představu světa na pozitivně laděný model, vhodný do běžných mezilidských vztahů ve společnosti.

2.2.1 Mentální model světa přijatého dítěte

Mentální model světa můžeme chápat jako hluboce zakořeněné představy o fungování světa v nitru člověka, které ovlivňují způsoby jeho myšlení a chování a vytvářejí limity v dalším poznávání světa a souvislostí. Děti, které zažily rané trauma, případně vyrůstaly v citově chudém či nepřírozeném prostředí, mají svůj mentální model světa zdeformovaný dosavadními zkušenostmi. Korekce tohoto modelu však není jednoduchá, neboť právě ten určuje, jakým způsobem jsou vnímány a zpracovávány nové informace a zkušenosti. Například dítě, které zažilo hluboké citové odmítání, si nese mentální model světa, v němž je špatné a odmítané. I když následně zažije korektivní (opravnou) zkušenost s láskyplným vztahem nových pečovateli, přes filtry svého mentálního světa může jejich lásku vnímat jako nedůvěryhodnou, neupřímnou či dokonce ohrožující. V rovině konání se pak toto může projevit jako odmítavé až agresivní chování, nedůvěra, testování opravdovosti vztahu nebo naopak stažení se do sebe, nepřístupnost, zvýšená úzkostnost. Ke změně mentálního modelu světa dítěte přispívá klidné, stálé prostředí se stejnými, opakujícími se pozitivními a srozumitelnými zkušenostmi, které postupně mohou nahradit dříve získané negativní zkušenosti.

U etnicky odlišných dětí je toto ztížené skutečností, že se od určitého věku příliš často setkávají s dalšími opakovanými zážitky odmítnutí na základě jejich vizuální odlišnosti. Tím je hodnota pozitivní zkušenosti z nové rodiny bohužel opakovaně snižována a pro dítě je těžší přijmout novou představu světa jako důvěryhodného a přátelského místa pro život.

2.2.2 Pozitivně budovaná identita

V případě dětí, které se viditelně odlišují (a opět se to netýká jen etnické odlišnosti), je tedy třeba značnou pozornost věnovat také rozvoji důvěry a sebedůvěry. Dítě se zdravým sebevědomím zná svou hodnotu a považuje se za stejně

dobrého člověka, jako jsou všichni ostatní. Základním kamenem jeho sebevědomí je pozitivně budovaná vlastní identita.

U dětí, které vyrůstají ve vlastní fungující rodině, pozitivní identita vzniká prakticky samovolně, spontánně během běžné výchovy. Avšak u přijatých dětí – a zejména u těch, které se navíc něčím viditelně odlišují – je třeba na vybudování zdravé identity pracovat cíleně. Jejich identita musí zahrnovat i pozitivní přijetí vlastní odlišnosti. Jak výstižně uvádí Jeroným Klimeš⁸ – jde spíše o nutnost než povinnost seznámit dítě se světem jeho původní kultury. Jen tak máme šanci předejít problémům s identitou, které by se pravděpodobně vynořily nejpozději v období dospívání.

V příručce pro náhradní rodiče Romské dítě v neromské rodině⁹ se dočteme pravidlo „pět P“ při budování pozitivní identity přijatého dítěte:

1. PŘIJMOUT ODLIŠNOST

Abychom dokázali dítěti přirozeně zprostředkovat vytvoření jeho vlastní identity, musíme nejdříve vnitřně přijmout fakt, že jeho identita je odlišná od naší i od identity našich biologických dětí. Není ani horší, ani lepší; je stejně hodnotná, ale odlišná.

2. POSTUPNĚ

Budeme-li se o rozvoj identity dítěte aktivně starat hned od počátku, můžeme zmírnit bouřlivé období v pubertě, kdy si bude ostře uvědomovat, že je „jiné“.

3. PŘIROZENĚ

Prvky, které pomohou dítěti rozvíjet jeho identitu, je vhodné začlenit do běžného života, pro všechny členy rodiny. Kdyby mělo dítě silný pocit, že je odlišné, může část vlastního já začít odmítat ve snaze splynout s ostatními.

4. POZITIVNĚ

Dědictví původu dítěte bychom měli považovat za obohacení našeho života, naší rodiny. Přijaté dítě bude obohaceno o poznání naší kultury, my budeme obohaceni při poznávání té jeho.

⁸ KLIMEŠ, Jeroným. Budování identity dítěte. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008.

⁹ VANČÁKOVÁ, Martina. Romské dítě v neromské rodině. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008.

5. PLÁNOVITĚ

Pro rozvoj identity přijatého dítěte jiné kultury musíme udělat něco navíc, co ve výchově dětí stejného etnika „se udělá“ jaksí samo, jako i nám v dětství stačilo naši identitu jen spontánně přejímat od rodičů a pedagogů. Chceme-li přijatému dítěti dát prostor pro rozvoj jeho vlastní identity, může být účelné mít jasnou představu, kdy a jaké kroky podniknout.

2.3 Jaká úskalí překonávají náhradní rodiče dětí jiného etnika?

Rodiny, které přijaly dítě odlišného etnika, než jsou samy, se někdy stávají středem zvýšeného zájmu okolí a zažívají některé specifické situace. Je zajímavé, jak občas lidé zapomínají na běžné společenské zábrany, když potkají rodinu s dítětem, které se od ostatních členů výrazně odlišuje. Světlovlasá maminka nebo pěstounka vedoucí za ruku tmavovlasé kudrnaté dítě nebo dítě s asijskými rysy se často stává terčem pohledů kolemjdoucích. Mnohým toto spojení vrtá hlavou. Někteří se dokonce začnou maminky dotazovat na jeho původ a další osobní záležitosti, jako by dítě ani nebylo přítomno.

Zpočátku, v prvních týdnech po přijetí dítěte, mohou rodiny pozorovat opatrnost až ostražitost ze strany příbuzných, známých a sousedů, kteří možná budou mít tendenci hledat v přijatém dítěti potvrzující znaky předsudků, které sami o daném etniku mají. Pro mnohé zájemce o náhradní rodičovství je právě toto největším oříškem. Potěšující zkušeností ovšem je, že právě lidé z nejbližšího okolí, jakmile mají možnost poznávat dítě osobně a průběžně, od svých obav obvykle nejsnáze ustupují. Přestanou vnímat „toho malého Vietnamečka“ a začínají vnímat „dítě“.

Zásadnějším a trvalejším úskalím tedy zůstává fakt, že etnicko odlišné dítě vychovávané majoritními náhradními rodiči stojí na pomezí mezi dvěma světy – mezi světem většinové společnosti, která ho vychovává, s níž je v bezprostředním kontaktu skrze náhradní rodiče, jež mu předávají své hodnoty a postoje – a mezi světem svého etnického původu, se kterým ho pojí vzhled, minulost, a především dennodenně se potýká s postoji, názory, narážkami a předsudky ze strany majority. Pro rodiče je nelehkým úkolem vybudovat pozitivní hodnot-

nou identitu a vědomí sebe sama u dítěte, jehož život byl poznamenán ztrátou biologických rodičů a sourozenců, narušen citovou deprivací v ústavu či týráním a zanedbáváním jeho původní rodinou.

Takovému dítěti musíme pomoci hledat sebe sama a najít hodnotného, krásného a svobodného člověka, který může bez obav ze světa vyrůst a realizovat ze sebe to nejlepší.

2.3.1 Jak je to s „hlasem krve“?

Někdy se setkáváme s obavami z „volání hlasu krve“ u přijatých dětí, které byly odebrány z nefunkčních rodin. Předsudky často dávají těmto obavám za cíl právě děti etnicky odlišné. „Neuteče nám za cikány?“ ptají se občas náhradní rodiče romských dětí. Existují případy, kdy dítě v době dospívání nebo mladé dospělosti vyhledalo svou původní rodinu a rozhodlo se přijmout její životní styl, který se většinou vyznačoval nedostatkem ambicí a zodpovědnosti. I v těchto případech však nejde jen o děti etnicky odlišné. Stejnou měrou se toto stává i u dětí majoritních. Důvodem bývá na jedné straně nízká motivovatelnost dítěte a/nebo vysoké ambice jeho vychovatelů.

Primární roli v otázce „volání hlasu krve“ hraje hloubka vztahu s náhradními rodiči. Tam, kde se podaří navázat hluboké a trvalé citové pouto mezi dítětem a jeho novou rodinou, kde panuje důvěra a otevřenost a kde etnický původ dítěte není opředen různými obavami a tabuizováním, jsou z větší části obavy zažehnány. Dítě se nejspíš bude nějakým způsobem zajímat o svůj původ, aby si dotvořilo svůj sebe-koncept, ujasnilo své kořeny. Za tímto zájmem však nebude skrytá touha najít místo, kde se bude cítit více „doma“, neboť své „doma“ již našlo. „Doma“ mu rozumí a berou ho takové, jaké je. Možné narážky či útoky na jeho původ ze stran okolí mu tolik neublíží a má dobré předpoklady se s nimi za pomoci rodiny, a později i samo, vyrovnat.

Jsou známy i případy, kdy rodiče udělali své maximum pro vybudování zdravé identity přijatého dítěte, ale to se během dospívání dříve či později vrhlo do patologického způsobu života, kopírujíc sociální situaci svých původních rodičů. Zdůrazňuji slovo „sociální“, neboť u většiny biologických rodin dětí vychovávaných v náhradní rodině nacházíme patologickou sociální situaci, kterou již v 50. letech popsal antropolog O. Lewis jako tzv. kulturu chudoby.¹⁰ Tato životní kultura, zahrnující různé sociálněpatologické jevy jako dlouhodobou

¹⁰ LEWIS, Oscar. The Culture of Poverty, *Scientific American*, sv. 215, č. 4, 1966, s. 19–25.

nezaměstnanost, zvýšenou kriminalitu, nedostatečnou péči o děti, alkoholismus či patologické hráčství atd., nesouvisí s etnickou příslušností, nýbrž spojuje komunity sociálně vyloučených osob, ať už majoritních či nejrůznějších minoritních etnik: černošských či hispánských v USA, tureckých v Německu, arabských ve Francii či romských v Čechách. Kultura chudoby je spojená se sociální situací, nikoli s etnikem či rasou člověka, který se do jejích spárů dostal.

Bohužel, a to se může stát, přijaté dítě může být z neblahého startu do života natolik poškozeno, anebo může být vnitřně osobnostně nastaveno tak, že přes veškerou snahu i podporu nezládne zodpovědnost a tíhu samostatného života a dočasně či dlouhodobě opustí hodnoty, ve kterých bylo vychováno. Určité faktory toto riziko mohou zvyšovat, například – a zejména – pokud pobyt v poškozujícím prostředí (nefunkční rodina či ústavní péče) trval příliš dlouho nebo probíhal v nejrannějším věku, tj. v době do tří let, dále křehká či labilní struktura osobnosti dítěte, další znevýhodnění a handicapy, slabě vybudovaná identita, nízké sebevědomí, příliš vysoká nebo naopak příliš nízká očekávání náhradních rodičů apod. Dítě v nepříznivé životní konstelaci může ztratit sílu a motivaci začlenit se do společnosti podle běžně uznávaných měřítek a sklouzne do patologických forem životního stylu.

2.3.2 Jak připravit dítě na možné projevy rasové diskriminace?

Pěstouni a adoptivní rodiče stojí před problémem, jak připravit dítě na kontakty s tímto, ne vždy laskavým, světem. A k jakému typu obrany je vést, pokud by se setkalo s rasismem. Ať se nám to líbí nebo ne, v naší společnosti se vyskytují lidé s rasistickými a xenofobními názory – a to ve všech skupinách a vrstvách –, kteří na území našeho státu žijí. Naše dítě, ať už chceme nebo ne, se s nimi s největší pravděpodobností dříve nebo později setká. To je důvod, proč bychom měli uvažovat o našich možnostech podobné situace zvládat.

Nelze v několika větách shrnout snadnou a jednoduchou poučku, jak připravit dítě na projevy rasismu či diskriminace, se kterými se může v budoucnu setkat. Jedna z nejpodstatnějších možností, která pomůže dítěti ubránit své sebevědomí, je zásadně nehledět na jeho příslušnost k danému etniku jako na handicap, nýbrž jako na danost. Sám fakt odlišnosti i příslušnosti ke konkrétnímu etniku s sebou nese určité výhody i nevýhody. Sobě, dítěti i ostatním členům rodiny bychom měli dopřát možnost co nejhlubší znalosti etnika, ze kterého dítě vychází: jeho historii, tradice, kulturu, umění, významné osobnosti, základy jazyka apod.

Jak uvádí dr. Zdislava Tuláčková, při hledání konkrétních návodů, jak zacházet s projevy nesnášenlivosti, bychom měli vycházet z možností dítěte a také z možností svých – uvědomit si, jak sami reagujeme na rasismus, s jakými postoji a názory na odlišnost se může dítě setkat v našem nejbližším okolí. Velmi významným aspektem ve výchově dětí jiného etnika je postoj jeho rodičů (vychovatelů) k rasismu a xenofobii a jaké postoje tak předávají a vytvářejí u svých dětí.¹¹

2.3.3 Vliv znalosti svých kořenů na hodnotový systém dítěte

Poněkud odlišná je otázka, zda se dítě v dospívání a dospělosti ztotožní s kulturou či náboženskou vírou, v níž bylo vychováno, anebo s kulturou a vírou jeho původu. V západních zemích je běžné, že nejen pěstouni, ale i osvojitelé cíleně seznamují své přijaté dítě s kulturou a náboženským systémem, z nichž dítě pochází. Snaží se včlenit některé tradice do svého běžného života, slaví tedy nejen Vánoce, ale třeba také Těť Nguyêñ Đán (vietnamský Nový rok), umožňují muslimskému dítěti nejíst vepřové maso, když ho nejedlo ve své původní rodině, zprostředkují dítěti návštěvy náboženských obřadů, pokud o to stojí, a tak dále. I u nás je již alespoň ve větších městech více příležitostí k přímému rozvíjení identity dítěte odlišného etnického původu, a i tam, kde nejsou, existuje mnoho informací na internetu či prostřednictvím knih a dalších médií. Ideální formou je samozřejmě osobní kontakt s příslušníky dané kultury. Může být formální, jako jsou návštěvy muzeí, kulturních akcí a podobně, nebo neformální, tedy osobní vztahy s rodinou daného etnika, účast na volnočasových aktivitách pro děti a mladé pořádaných místními sdruženími apod.

Mladý člověk si v určitém věku vytváří vlastní postoje pro nebo proti názorům, v nichž byl vychováván. Čím více je ve zkoumání a ve svobodné volbě omezován, tím pravděpodobněji zvolí cestu odporu a rebelantství. Otevřená, respektující komunikace bez tabuizování umožňuje dítěti snáze uznávat názory rodičů. Zprostředkování kultury jeho původu je pro dítě v mnoha směrech obohacující a zároveň zvyšuje šanci, že si dítě v průběhu vývoje vybere z každé kultury to, co je pro ně vhodné a přirozené.¹²

¹¹ TULÁČKOVÁ, Zdislava. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. Sdružení pěstounských rodin, Brno 2003, č. 4.

¹² Více najdete v publikacích: *Romské děti žijící mimo vlastní rodinu* (Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2008) a VANČÁKOVÁ, Martina. *Romské dítě v neromské rodině* (Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008).

2.3.4 Postoje pěstounů a osvojitelů k přijatému dítěti odlišného etnika

Ze zkušeností s náhradními rodinami lze vyvodit pět typických přístupů k odlišnosti dítěte, resp. jeho etnickému původu.¹³

A) Popření

Rodiče věří, že pokud dítě vychovávají pouze podle majoritních měřítek a původ dítěte nebudou nijak řešit, dítě se pak lépe včlení do většinové společnosti. Někdy se rodiče obávají, že by dítěti zbytečně „motali hlavu“. O původu dítěte se doma pokud možno nemluví, případné otázky se odbývají, v krajních případech je dítě od tohoto tématu otevřeně odrazováno. Tento postoj obvykle skrývá velké vnitřní obavy rodičů a nezpracované téma původu jejich přijatého dítěte. Většinou je tento přístup dlouhodobě neudržitelný, neboť dítě opakovaně dostává zpětnou vazbu na svůj původ z okolí a vnitřní rozpor pak může vyvolávat různé duševní potíže či poruchy chování. To potom naopak včlenění do společnosti výrazně komplikuje.

B) Odstřižení

Typicky vyjádřeno větou – teď jsi náš, a proto jsi Čech. Rodiče obvykle chtějí výchovou „přebít“ genetický odkaz biologické rodiny dítěte. Sami většinou nemají dobře zpracované své předsudky, někdy je tabuizováno i téma původní rodiny jako takové. V některých případech se objevuje i motiv snahy dokázat (sobě nebo okolí), že „i z TAKOVÉHO dítěte lze vychovat slušného člověka“. Často rodiče za takovým postojem skrývají strach z možného útěku nebo návratu dítěte do jeho původní komunity po odchodu z rodiny. Pro dítě je tento postoj také velmi zátěžový, neboť intuitivně vycítí obavy rodičů, které panují kolem jeho původu, raději se moc neptá a samo si to vyloží ve smyslu: moji původní rodiče jsou špatní – a proto i já jsem špatný. Vnitřní přesvědčení dítěte, že je špatné, nemůže ovšem dát základ zdravé psychiky, vznikají poruchy chování a vztahů. Pokud je dítě jinak dobře citově připoutáno k rodičům, snaží se za každou cenu popřít svoji jinakost. Kvůli svým odlišným antropologickým rysům je ale opakovaně okolím konfrontováno s realitou. Takový vnitřní i vnější tlak bývá častým zdrojem neurotických projevů a dalších psychických problémů.

¹³ VANCÁKOVÁ, Martina. *Romské dítě v náhradní rodině*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008.

C) Nahrazení

Někdy mají rodiče tendenci nahrazovat skutečný původ dítěte jiným, který se jim zdá „vhodnější“ nebo přijatelnější. Obvykle věří, že když dítě půjde životem jako příslušník národa s vyšším společenským statutem, bude ostatními vnímáno a lépe přijímáno jako někdo zajímavý. Nejčastěji se s tímto přístupem setkáváme u rodičů romských dětí, které bývají občas označovány za původem z Indie, Jižní Ameriky, případně jižní Evropy (Itálie). Někdy volí nahrazování původu jiným i samy děti, pokud se svým skutečným původem nejsou vyrovnané. Okolí navíc většinou stejně ví své, a dítě se tak může stát terčem posměchu či pohrdání. Hrozí podobné potíže jako u předchozích typů.

D) Zlehčení, bagatelizace

Původ dítěte rodiče neeší, nebo alespoň ne s dítětem. Na přímé otázky se dítě dozví, že jeho původ není důležitý, priorita se klade na současný život nebo na hodnoty, které rodina zdůrazňuje (vzdělání, víra apod.). Rodiče (správně) usuzují, že pro dítě je nejdůležitější vzájemný zdravý vztah s ním a výchova k zásadním hodnotám a pravidlům, ale nedoceňují důležitost začlenění vlastního původu do rozvoje osobnosti dítěte. Dítě se může nepřiměřeně snažit o vyhovění rodičům, naplňování hodnot, které mu stanovili jako prioritní, zatímco v sobě potlačuje vynořující se otázky ohledně svého původu. To může vést až k neurotizaci dítěte, případně k otevřenému vzdo-ru formou útěku, bojkotování vštěpovaných norem a hodnot a podobně. U některých dětí takový přístup vede k vnímání snížené hodnoty sebe sama (nejsem důležitý). V každém případě nutí dítě, aby své nejasnosti a otázky zpracovávalo samo – rodiče tak ztrácejí možnost tento proces příznivě ovlivnit a případně včas zasáhnout.

E) Přecenění

Někteří náhradní rodiče volí opačný přístup. Původ dítěte je velmi zdůrazňován, dítě je příliš často upozorňováno na svou odlišnost (byť i v dobrém), může být až zahlcováno informacemi o svém původu. Může jít o přílišné nadšení, neodhadnutí míry ze strany rodičů, ale také paradoxně o nezpracované vlastní předsudky. V krajních případech jde o výše zmiňovanou touhu společensky se angažovat či o deklaraci vlastní velkorysosti, tolerantnosti. Někdy také tímto přístupem dochází k vyčlenění dítěte ze skupiny ostatních dětí v rodině – pokud se záležitosti budování identity týkají

výhradně daného dítěte a není do nich zapojována přirozeně celá rodina. Děti však chtějí především patřit do rodiny, chtějí se s rodiči a sourozenci ztotožňovat, proto na takový přístup často reagují negací, popíráním vlastní odlišnosti. K jejich pevné identitě ani tento přístup nepřispívá.

F) Respektování identity

Optimálním přístupem je aktivní respekt k původu dítěte. Rodiče si uvědomují důležitost začlenění původu a minulosti dítěte do jeho identity, mají sami zpracovány své postoje k odlišnostem a k původu přijatého dítěte, dokážou dítě přijímat právě takové, jaké je. Zajímají se o kulturu, z níž dítě pochází, dokážou v ní nalézt něco zajímavého i sami pro sebe. Skrze vlastní poznání seznamují s kulturním bohatstvím své děti a přirozeně prvky tohoto poznání včleňují do kultury celé rodiny. Téma identity dítěte je vždy otevřeno k rozhovoru, je podporováno, ale nikoli vnučováno. Odlišnost dítěte je vnímána spíše jako obohacení, ne jako handicap. Formou přiměřenou věku a mentální úrovni seznamují dítě s realitou – s pozitivními i negativními aspekty jeho příslušnosti k etnické skupině.

2.4 Odlišná identita ve vývoji dítěte

Postoj dětí k odlišnostem (druhých i vlastním) se vyvíjí podle věku dítěte. Zatímco do věku přibližně tří let si děti zpravidla neuvědomují rozdíly a odlišnosti ve vzhledu a dalších charakteristikách ostatních, od předškolního období si jich všímají stále více. Nejintenzivněji pak v období puberty a dospívání, kdy zejména vlastní odlišnosti od ostatních (především od vrstevníků) pro ně subjektivně nabývají až nepřiměřené důležitosti. S osobnostním vyžíváním pak důležitosti odlišností ubývá na významu, či lépe řečeno, odlišnost ztrácí negativní nádechy a získává spíše punc zajímavosti, obohacení (ne každý člověk ovšem osobnostně dozraje do tohoto stadia vnímání).

Velkým tématem je od věku dospívání výběr partnerů, který je bohužel vždy nějakým způsobem omezen a ztížen. V první řadě sám dospívající či dospělý má nějaký postoj k tomu, zda chce či nechce mít partnera stejného etnika, majoritního etnika, jiného etnika či zda to pro něj není důležité. V druhé řadě záleží na zvoleném potenciálním partnerovi, zda přikládá důležitost etnickému původu. A v neposlední řadě záleží i na postojích dalších lidí, ať již jsou to přátelé, rodiče či jiné důležité osoby z okolí dítěte a jeho potenciálního partnera. Pro mladé lidi, kteří se nějak odlišují (a opět to nemusí být odlišnost jen etnická), je nalezení a získání partnera často spojeno s mnoha těžkostmi a nejedním zklamáním.

S prvními zmínkami vrstevníků o své odlišnosti se dítě nejčastěji setkává už v předškolním věku. Tehdy ještě mají tyto poznámky či otázky především zdravě zvědavý charakter. Ostatní děti zajímá, proč má etnicky odlišné dítě jiné oči, tmavší pleť, neobvyklé vlasy, zvláštní jméno a podobně. Během této doby mají rodiče ideální prostor pro hovory o etnické odlišnosti, o zvláštnostech dítěte, o jeho původu a kultuře, o pozitivních aspektech jeho etnika. Přibližně do nástupu školní docházky dítě přijímá informace o své odlišnosti bez předsudků a neovlivněno negativními zkušenostmi spojenými se svou odlišností. Můžeme proto předkládat dítěti mnoho zajímavých informací o něm samém a kulturním bohatství jeho původu. Stavíme tak nosnou základnu pro pozdější doplňování dalších informací, které již třeba nebudou jen pozitivní.

Pokud toto období nevyužijeme a dítě s jeho původem neseznámíme, riskujeme, že budeme jen o něco později stát v nezávaděníhodné situaci, kdy budeme muset dítěti vyvracet jinde získané negativní názory na ně samé, na jeho původ a odlišnost.

2.5 Postoje dětí k vlastní odlišnosti

Děti se se svou jinakostí vyrovnávají po svém. I u nich můžeme vysledovat obdobné postoje, jaké jsme popisovali u dospělých ve vztahu k etnicitě přijatého dítěte.

Některé děti svůj etnický původ zcela odmítají, popírají svou odlišnost. Obvykle se touží ztotožnit se svým okolím, chtějí splynout zprvu se svou pěstounskou či adoptivní rodinou, později s vrstevníky.

Jiné děti si svou odlišnost uvědomují, avšak nechtějí o ní nic slyšet, tváří se, jako by neexistovala. Na zmínky o ní bývají velmi citlivé.

Další skupina dětí se ve fantazii stává někým jiným, nahrazuje svůj původ jiným, exotičtějším či romantičtějším, případně vysvětluje svou odlišnost nějakou domnělou či smyšlenou příčinou.

Část dětí svou odlišnost příliš neřeší, tématem se zvláště nezabývají, odmítají se pouštět do hlubších úvah, případně se intenzivně upínají na jinou charakteristiku sebe sama, v hovorech odbíhají od tohoto tématu.

Jsou také děti, které jsou si svého etnického původu vědomy a dávají ho najevo přehnaným způsobem, využívají jej k získání pozornosti či výhod, případně jej zneužívají v rebelantských projevech či v projevech sebedestruktivních, v sebe-litosti či požadování soucitu od druhých.

Různé formy vnitřní obrany při nepřijetí vlastního etnického původu a při nevyrovnaném vztahu k němu mají svá rizika. Mohou se projevit v různých psychických potížích či problematickým chováním, které zdnalivě s touto oblastí nijak nesouvisí, také v různých psychosomatických obtížích. Není pravidlem, že děti přejímají postoje ke svému etnickému původu podle postojů svých náhradních rodičů. Často mohou postoje dětí a rodičů být vzájemně v opozici, například pěstouni etnický původ dítěte popírají, ale ono jej o to hlasitěji vykřikuje a na truc manifestuje vše, co s ním nějak souvisí.

V optimálním případě si děti udržují zdravý postoj ke svému etnickému původu. Berou ho na vědomí, svou odlišnost dokážou vnímat jako samozřejmou součást svého já. Mají dostatečné sebevědomí a přijímají samy sebe takové, jaké jsou.

2.5.1 Dvojitá identita

Zvláštním jevem, se kterým se u dětí setkáváme, je tzv. dvojitá identita. Ve své méně škodlivé formě může nést podobu „převlékání kabátu“ podle sociálního prostředí, v němž se nacházejí – například doma nebo ve skupině jiných pěstounských a adoptivních dětí, kde se dítě cítí přijímané a v bezpečí, dokáže vnímat svou etnickou odlišnost jako svou samozřejmou součást, zatímco ve školní skupině vrstevníků, kde se snaží za každou cenu obstát, bude svou odlišnost vehementně popírat, nebo se bude prezentovat jako příslušník národa, který je lépe přijímaný, a podobně.

O nebezpečnější formě dvojité identity pak hovoří dr. Jeroným Klimeš.¹⁴ Dvojitá identita, vázaná na aktuální situaci, se často objevuje právě u dětí vychovávaných v náhradních rodinách. Ve chvílích pohody se dítě buď vnímá jako osoba bez zvláštního důrazu na svou odlišnost, nebo svou odlišnost vědomě úspěšně potlačuje. Ale v okamžiku krize náhle odlišnost vystoupí na povrch a stává se domnělou příčinou potíží. S touto formou dvojité identity se setkáváme u dětí (i dospělých), které svou odlišnost nikdy plně nepřijaly a vnitřně ji odmítají. V době krize je pak hromosvodem, na nějž je možné svést každý neúspěch či osobní selhání. Tento přístup vytváří v psychice dítěte silné vnitřní napětí, které se může manifestovat různými neurotickými a jinými projevy.

2.5.2 Optimální smíšená identita

Jako nejzdravější je vyhodnocován přístup dítěte, které z obou kultur využívá to, co je pro ně nejvhodnější. Tedy, dokáže se ve většinové společnosti chovat podle

¹⁴ KLIMEŠ, Jeroným. *Budování identity dítěte*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008.

jejích norem, zároveň si však je vědomo i bohatství své původní kultury. Přijímá svou odlišnost a umí s ní nakládat, dokáže se přijatelně vyrovnat s negativními reakcemi okolí. Pokud o to stojí, využívá tradic či jiných atributů náležících etniku, z něhož pochází, pro své dobro. Vnímá svou příslušnost ke dvěma kulturám jako životní obohacení.

2.6 Jak své přijaté děti vidí sami pěstouni?

Spektrum názorů samotných pěstounů na etnickou odlišnost přijatých dětí je velmi rozsáhlé. Jsou pěstouni a osvojitelé, kteří v odlišnosti dětí vidí důvody jejich případných problémů v chování, jiní vidí pozitiva v některých stereotypech (např. hudební a taneční nadání často připisované romským dětem, vytrvalost a pracovitost připisovanou dětem asijského původu), jsou i náhradní rodiče, kteří odlišnost svých dětí nevnímají vůbec.

Různé průzkumy mezi náhradními rodiči obvykle vyznívají oproti všeobecně panujícímu mínění pro přijaté děti poměrně příznivě. Náhradní rodiče (zejména pěstouni) jsou často ve výchově svých přijatých etnicky odlišných dětí celkově spokojenější než náhradní rodiče dětí majoritních.

V posledních letech se také výrazně mění přístup rodičů k rozvoji identity etnicky odlišných dětí. Rodiče lépe chápou důležitost včlenění etnického původu dětí do jejich celkového obrazu sebe samých a jsou ochotni jim být nápomocni při hledání vlastních kořenů.

Rozsáhlý výzkum na více než osmi stech romských a neromských dětí v náhradní rodinné péči v osmdesátých letech prokázal, že mezi romskými a neromskými dětmi v NRP není žádný významný rozdíl ve vzdělatelnosti, v jejich zařazení do běžných základních a speciálních či praktických škol či v poměru studujících na odborných učilištích a středních školách. Celkově děti z náhradních rodin – a to jak romské, tak neromské – navštěvovaly častěji zvláštní (praktické) školy než děti z běžné populace.¹⁵

2.7 A co děti napůl etnicky odlišné?

Častou otázkou, se kterou se od zájemců o NRP setkávám, je: „My bychom si asi na etnicky odlišné dítě netroufli, ale snad bychom zvládli dítě poloromské (polovietnamské)...?“

¹⁵ SVOBODOVÁ, M., KOVÁŘÍK, J., NIEDERLE, P. *Cikánské děti v náhradní rodinné péči*. Praha: MPSV, 1981.

Ne a třikrát ne. Tyto kompromisy, na které občas zájemci o NRP i jejich sociální pracovnice přistupují, jsou velmi nebezpečné – pro dítě, které do rodiny možná přijde, i pro rodinu samotnou. Protože posun typu „poloromské (polovietnamské), to je vlastně polobílé, tedy je vlastně skoro bílé...“ znamená, že dítě není přijímáno takové, jaké je, a to je vždy špatné, jak pro zdravý rozvoj samotného dítěte, tak pro duševní zdraví a pohodu rodičů. Dítě, které má z poloviny (nebo i z menší části) odlišný etnický původ, je třeba brát jako dítě etnicky odlišné. Je třeba pracovat s jeho identitou a přijetím odlišnosti. A to i tehdy, jestliže v době příchodu do rodiny nevidíme žádné rysy odlišného etnika. Zaprvé, rysy obličeje se v průběhu růstu mění a pigmentace kůže i vlasů se může s věkem zintenzivňovat, a zadruhé, genetická informace se přenáší na další generace. Pokud dítěti nesdělíme informace o jeho původu, jak si jednou vysvětlí případné narození potomka s jasnými rysy etnické odlišnosti? A ještě přidejme zatřetí, ačkoliv by to mělo stát spíše na prvním místě – dítě má právo znát všechny informace o sobě samém, a my máme povinnost mu je, přiměřeně jeho věku a schopnostem, poskytnout.

Pro děti smíšeného původu tedy platí úplně to samé jako pro děti etnicky odlišné po obou rodičích.

Závěrem...

Nedá mi to, abych nezmínila otázku, se kterou se v současné době setkávám v souvislosti s medializováním rodinných osudů české autorky mj. scénáře k filmu Smradi a autobiografických knih Indiánský běh a Rok kohouta, v nichž se dotýká tématu své adopce dvou romských chlapců. V posledně jmenované knize se vypisuje z momentů ve svém životě, které byly v době vydání pro ni velmi palčivé, zejména v souvislosti s tehdejšími životními zkušenostmi jejích přijatých romských synů. Otázka, která se od té doby objeví snad na každé besedě s osvojiteli, bývá plná obav a zní:

Co když to všechno dopadne špatně, jako u paní B.? Neměli bychom raději od přijetí etnicky odlišného dítěte upustit?

Z toho, co jste se již dozvěděli od odborníků či z literatury o dětech, které přicházejí do svých nových rodin, a snad i z kapitolek této brožurky, již možná máte na tuto otázku utvořený vlastní názor. Pravděpodobně zahrnuje vědomí toho, že výchova každého přijatého dítěte může být složitější než výchova dítěte, které se do rodiny narodí, právě kvůli oné „černé skřínce“ zahrnující dobu před tím, než dítě přišlo do náhradní rodiny; jako osvojitelé a pěstouni často míváme jen útržkovité nebo dokonce téměř žádné informace, čím si prošlo a jaké zkušenosti se světem získalo (většinou těch dobrých nebylo mnoho). Také si uvědomujeme, že děti se mnohem více liší svou individuální biologickou a vývojovou výbavou, nežli tím, jakého jsou etnika. Etnická příslušnost nabývá na významu teprve v sociálním kontextu, a to tím, jaký postoj k etnicitě dítěte zaujímá jeho nejbližší, později i širší okolí a zejména, jaký postoj si vytvoří dítě ke své odlišnosti samo. Ano, děti z minorit často procházejí obdobím dospívání obtížněji a bolestněji než jejich majoritní vrstevníci. To mají ovšem společné i s ostatními dětmi, které se jakkoli odlišují, což jsou mimo jiné bez rozdílu všechny děti žijící mimo svou původní, biologickou rodinu. Paní T. B. napsala svou knihu zahlcována aktuálními zkušenostmi – oba její osvojení chlapci v té době právě procházeli těžkým životním obdobím hledání sebe sama, bolestným objevováním velkého světa a experimentováním s touhou po „dospělosti“, která se citelně dotýkala i ostatních členů rodiny. Cítila tady a teď velké zklamání, protože si představovala a přála pro své adoptivní syny (i pro sebe a zbytek rodiny) zcela jiný život, než jakým se v té době rozhodli žít. Prožitky matky „nezdárných synů“ by pravděpodobně nebyly nijak zvlášť odlišné, i kdyby nešlo o romské, ale o majoritní děti, ba ani kdyby šlo ne o přijaté, ale o vlastní biologické syny.

Mají tedy (náhradní) rodiče možnost ovlivnit, jakou cestou se vydají jejich (přijaté) děti?

Dnešní náhradní rodiče mají oproti situaci před 15 až 20 lety mnohem více dostupných možností, jak postupovat v případě, že se u dětí objeví výchovné problémy, nebo zjistí, že s některými jejich projevy si neví rady.

Počátkem jsou už samotné přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči, které jsou dnes dokonce povinné, a kde by se každý potenciální náhradní rodič měl dozvědět potřebné informace o problematice dětí přicházejících do osvojení nebo pěstounské péče. Zároveň byste zde měli získat první kontakty na odborníky, ke kterým jste v průběhu kurzu mohli najít důvěru.

Na rozdíl od tehdejší doby se vám již také nemůže stát, že by vám dítě „přidělili“ bez respektování vašich představ a možností.

Průběžně se zvyšuje kvalita a dostupnost služeb pro náhradní rodiny. Je dobré včas si zjistit, kde se můžete obrátit na prověřeného odborníka s hlubší znalostí problematiky náhradní rodinné péče, případně specialistu na děti odlišného etnika.

Náhradní rodičovství již není společenské tabu, a proto máte možnost ve svém okolí nalézt organizované kluby či svépomocné skupinky pěstounů a osvojitelů; některé z nich jsou dokonce specializované na setkávání rodin s dětmi odlišného etnika. Je dobré být v kontaktu se zkušenějšími náhradními rodiči, kteří vám dokážou poradit i v obtížných, ale méně závažných situacích, kdy byste se ještě nechtěli objednávat přímo k odborníkovi. Pokud nemáte žádné spřátelené rodiny k dispozici v okolí, na internetových diskuzích můžete přátelství navázat bez ohledu na adresu bydliště.

V neposlední řadě je dnes k dispozici velké množství tuzemské i zahraniční literatury, která vám může pomoci s výchovou přijatých dětí. Pravda, k problematice etnicky odlišných dětí je doposud dostupné literatury pomálu, ale i zde se snad situace brzylepší.

A každý z těchto všech zdrojů má k dispozici příběhy osvojených a pěstounských rodin a dětí s různými konci, z nichž ty dobré jistě převažují.

A ještě jednu důležitou věc bych vám chtěla říct: pečujte prosím také sami o sebe, se stejnou láskou a nasazením, jako pečujete (nebo budete pečovat) o své děti.

Protože spokojení rodiče mívají spokojené děti a spokojené děti přinášejí spokojenost svým rodičům.

Doplněk

Multikulturní centrum Praha
 Vodičkova 36 (Palác Lucerna), 116 02 Praha 1
 tel. (+420) 296 325 345
www.mkc.cz
infocentrum@mkc.cz

Portál CzechKid: www.czechkid.cz

Informace o romské kultuře a komunitě

Muzeum romské kultury
 Bratislavská 67, 602 00 Brno
 tel. (+420) 545 571798
www.rommuz.cz

Internetové stránky:

- www.romea.cz – romský zpravodajský a kulturní portál
- www.dzaniben.cz – elektronický archiv odborných článků časopisu Romano džaniben
- www.romove.cz – portál Českého rozhlasu o Romech – kultura, historie, osobnosti, aktuality

Informace o vietnamské kultuře a komunitě

Klub Hanoi
 Libušská 319/126, Praha 4 (kancelář)
 Černého 426, Praha 8 – Střížkov (poštovní kontakt)
www.klubhanoi.cz
klubhanoi@klubhanoi.cz

Internetové stránky:

- <http://mighealth.net/cz/index.php/Vietnamci> – základní informace na Czech Wiki
- <http://www.czechkid.cz/hi.html> a <http://www.czechkid.cz/si1250.html> – portál CzechKid pro multikulturalitu ve škole – oddíl věnovaný Vietnamské menšině

Literatura

ALLPORT, Gordon William. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001.

KLIMEŠ, Jeroným. *Budování identity dítěte*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008.

KOL. AUTORŮ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1997.

KOVAŘÍK, Jiří et al. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004, 167 s.

LEWIS, Oscar. *The Culture of Poverty*. *Scientific American*. 1966, sv. 215, č. 4.

MATOUŠEK, Oldřich; PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010.

SCHOOLEROVÁ, Jayne E. *Adopce, vztah založený na slibu: užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny*. Praha: Návrat domů, 2002, 217 s.

SOBOTKOVÁ, Irena. Proč je u nás tolik dětí v ústavěch a proč jejich počet stále narůstá? *Psychologie dnes*. 2005, č. 2.

Sociální začleňování [online]. 2011 [cit. 2011-06-08]. Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách. Dostupné z WWW: <<http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení>>.

SVOBODOVÁ, Marie; KOVAŘÍK, Jiří; NIEDERLE, Petr. *Cikánské děti v náhradní rodinné péči*. Praha: MPSV, 1981.

TULÁČKOVÁ, Zdislava. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. Sdružení pěstounských rodin, Brno 2003, č. 4.

VANČÁKOVÁ, Martina. *Romské dítě v náhradní rodině*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008, 48 s.

VANČÁKOVÁ, Martina. *Romské dítě žijící mimo vlastní rodinu*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2008, 46 s.

O autorce

Mgr. Martina Vančáková, psycholožka a rodinná poradkyně, je maminkou tří dětí, z nichž dvě romské má v pěstounské péči. Studovala také romistiku na Univerzitě Karlově. Několik let pracovala v Kanceláři Rady vlády pro záležitosti romské komunity, má bohaté zkušenosti s běžnými romskými rodinami. Je zakladatelkou celorepublikového projektu pro náhradní rodiny s romskými dětmi Naše romské dítě ve Středisku náhradní rodinné péče v Praze, pracuje s žadateli o NRP i s náhradními rodiči romských dětí, přednáší odborné veřejnosti. Je autorkou příručky Romské dítě v náhradní rodině a spoluautorkou sborníku Romské děti žijící mimo vlastní rodinu, publikuje odborné články v tisku.

Nadace Sirius

Nadace Sirius se zapojila mezi organizace charitativního sektoru v červnu 2008 se záměrem všestranně přispívat ke zlepšování a rozvoji kvality života dětí. Svým působením se snaží přispět k lepšímu životu dětí, které neměly v životě štěstí.

Nadace Sirius iniciuje systematická a účelná řešení problémů dětí na základě profesionálního a transparentního přístupu. Podporuje takové aktivity, které směřují k účinným preventivním opatřením a k eliminaci problému.

Chce řešit ty problémy, které jsou v současnosti nejpálčivější, a proto jejím prvním krokem bylo zmapování aktuálního stavu řešení dětských problémů v České republice. Jeho výsledky se staly základem pro rozhodnutí, kam pomoc nadace směřovat.

Nadace Sirius spolupracuje s předními odborníky ze všech oblastí a oborů, kteří se zabývají řešením problematiky dětí. Jejím snahou je, aby se v praxi aplikovaly nejlepší metody a postupy. Cílem Nadace Sirius je, aby se žádné dítě nemuselo potýkat s problémy, které již své řešení mají.

Nadace Sirius

Thunovská 12, 118 00 Praha 1

info@nadacesirius.cz

www.nadacesirius.cz

tel.: +420 257 211 445

Středisko náhradní rodinné péče o. s.

Středisko náhradní rodinné péče o. s. je občanské sdružení, které se od roku 1994 zabývá problematikou dětí, které se ocitly ve zvláště obtížných životních situacích, a dětí, které vyrůstají mimo vlastní rodinu.

Cílem Střediska NRP je, aby rodinná péče o ohrožené děti převládala nad péčí ústavní a aby se všestranně rozvíjel a změnil systém náhradní rodinné péče u nás.

Hlavní činnosti Střediska NRP:

- snaha o všestranný rozvoj náhradní rodinné péče a zavedení a poskytování systematických kvalitních, profesionálních a veřejně dostupných služeb pro rozvoj a podporu náhradní rodinné péče,
- poskytovat poradenství a provádět přípravu zájemců o náhradní rodinnou péči,
- doprovázet a podporovat rodiny, které pečují o svěřené dítě,
- připravovat a vzdělávat dobrovolníky, kteří pomáhají realizovat některé aktivity Střediska NRP,
- provádět osvětovou, vzdělávací, výzkumnou a publikační činnost.

Středisko náhradní rodinné péče o. s.

Jelení 91, 118 00 Praha 1

info@nahradnirodina.cz

www.nahradnirodina.cz

tel.: +420 233 355 309

Středisko NRP dosud vydalo:

Monitoring příprav na náhradní rodinnou péči

Základní informace o náhradní rodinné péči

Základní informace o osvojení (adopci)

Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka

Zdravotně znevýhodněné dítě v náhradní rodinné péči

Středisko NRP v roce 2011 vydá:

Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči

Dítě v náhradní rodinné péči potřebuje i Vaši pomoc (Informační materiál pro učitele mateřských, základních a speciálních škol, kteří do své třídy přijímají dítě vyrůstající v náhradní rodinné péči)

Metodika práce s dobrovolníky

Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu

Středisko NRP plánuje vydat v roce 2012:

Základní informace o NRP pro oblast zdravotnictví

Metodiku příprav pro žadatele o:

- pěstounskou péči
- osvojení
- přijetí dítěte jiného etnika
- přijetí dítěte zdravotně znevýhodněného

Zpracování a závěry výzkumu biologická rodina a dítě v NRP

Metodiku doprovázení pro:

- osvojitele
- pěstouny
- rodiny s přijatým dítětem jiného etnika
- rodiny s přijatým zdravotně znevýhodněným dítětem
- nové metody

Publikaci vývojové psychologie dítěte v ústavní péči a v NRP

Metodiky služeb pro NRP:

- pro zřizování klubů NRP
- pro rodičovské skupiny

